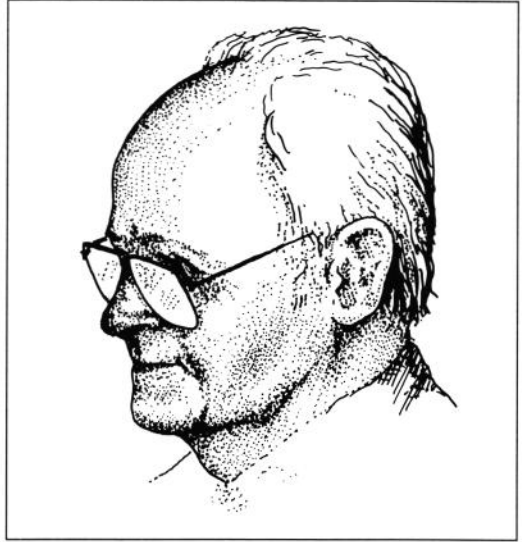

Sören Berggren – till minne

Fjärilsamlarnas lilla skara minskar och Sveriges norra halva har nu nästan ingen kvar. Sören Berggren avled hastigt den 9 december 1993, vid en tidpunkt när vi alla liksom han själv trodde att han skulle få ännu mer tid för sin kära hobby. Han hade t.o.m. hyrt en stuga i fjällen i juni för att komplettera sin samling fjälldjur. Våra planer går tyvärr inte alltid i lås.

Sören var född den 22 november 1928 i Haparanda, där hans far var banmästare. Uppväxten tillbragte han i Boden och började redan då samla fjärilar. Därefter kom emellertid ornitologin att ta hans intresse för en längre tid och först för 25–30 år sedan kom fjärlarna åter på allvar. Han var då redan bosatt i Umeå sedan 20-årsåldern. 1948–53 bodde även jag i Västerbotten och hade Umeå som min centralort, men vi kom aldrig att träffas, fast jag försökte få kontakt med andra fjärilsamlare. Exempelvis har jag hemma hos vår gemensamma kollega Karl Westerlund i Rödålidén, och Gunnar Dahlström i Böjen var hemma hos mig i Hällfors för att se hur man fångade rhätiska fjällflyet, då *Anomogyna rhaetica*. Genom Sören har jag fått veta att de numera båda är ur leken.

Vi tre gamla kanske trodde att vi hade utforskat Västerbottens fauna ganska väl, men det visade sig att där fortfarande fanns mycket att göra – och finns väl än för den som vill fortsätta. 1986 fick jag en lista på vad Sören dittills hade hittat som nya för främst Västerbotten och Åsele lappmark (där maken Marianne hade sina hemtrakter). Den omfattade närmare 100 nyfynd. Särskilt anmärkningsvärd var eksnabbvingen, *Quercusia quercus*, från en plantskola i Böleå, Umeå 1952, annars nordligast i Gästrikland, och enligt särskild anmärkning aldrig återfunnen på platsen. Fyndet ansågs av storfjärilännarna så anmärkningsvärt att det inte kunde tas upp i utbredningskatalogen, utan fjärlen bedömdes som dittransporterad med plantskoleväxter. För min del tror jag att arten mycket väl kan vara bofast i Umeå. Redan på 50-talet fanns en del utvuxna ekar i centrum av staden och dåvarande landshövdingen var så intresserad av ek att han egenhändigt samlade ollon från dessa och spred ut i stadens omgivningar. Huruvida det lever några ekar kvar från denna sådd, vet jag dock inte. Däremot är känt att fjärlen mest flyger högt omkring kronorna på stora ekar och kan vara svår att belägga. Det kan bli en uppgift för framtida fjärilsamlare i

Umeå. Eksnabbvingen var en av Sörens första fjärilar i Umeå. Dock anger han många fynd av amiralen, *Vanessa atalanta*, sedan 1950 redan. Kanske var det dessa vackra arter som fick honom att ta upp fjärlfångsten igen.

Under semestrar och i samband med resor i sitt arbete som skyddsinspektör samlade Sören också i Sydsverige och gjorde då sitt kanske mest uppseendeväckande fynd. I ett sommarhusområde i Runsbäck på Öland fick han två hannar av mörkbrämde ängsflyet, *Mniotype bathensis*, på lampa 21.VII.1986. Eftersom arten finns bofast närmast i Baltikum, är det inte säkert att det bara rör sig om en tillfällig inflygning. Ingen annan har dock hittat den i Sverige. Jag hade glädjen att ofta sammanträffa med Sören under hans resor söderöver och även besöka honom i hans hem i Umeå.

Sören hade många intressen. I direkt samband med hans eget fjärlintresse ordnade och katalogiserade han samlingar som Stig Överby i Piteå och Tage Allegård i Söråker överlätit till universitetet i Umeå. Vi kan hoppas att universitetet tar emot Sörens egen välordnade samling i 180 lådor och ser till att den bevaras väl för framtiden. Det behövs sådana referenssamlingar i norr. Bestående värde har också de inbindningar av böcker som Sören producerade, dels själv och dels i samarbete med firmor. Han var väl förtrogen med hur bilar fungerade och hjälpte mig när motorn på min hus-

bil havererade några mil söder om Umeå. Inte heller drog han sig för långa bilturer. En gång fick jag åka med honom på en dagstur till lokalen för troll-drueväxtare, *Baptria tibiale*, i Jämtland nära Jämtkrogen, en resa på ungefär 75 mil. Vi hann också med att besöka fjärrsamlaren Ingemar Karlsson i Matfors.

Sören hade många vänner. Vi saknar honom inte

minst som god kamrat och vän. Men särskilt känner vi för hans efterlämnade maka Marianne och sonen Mats, som så oförberett mist en nära anhörig med de många problem sådant medför. Men vi kan också glädjas åt att hans insats har bestående värde för framtiden.

Ingvar Svensson

Fjällskogsrapport med insekter i nyckelbiotoper

Cederberg, B., Hermansson, J. & Lundqvist, R. 1993. *Nyckelbiotoper i skogarna vid våra sydligaste fjäll*. 54 sidor, 31 svartvita foton, 13 svart/vita teckningar, A4-format med klammer. Rapport 5, Skogsstyrelsen. Kan beställas från Skogsstyrelsen, Förlaget, 551 83 Jönköping, tel. 036 - 15 56 00. Pris c:a 75 kr.

Rapporten ger en översiktlig presentation av fjällskogarna och beskriver svampar, lavar och insekter i olika miljöer. Fåglar, mossor m fl grupper behandlas inte alls eller dåligt. Kvaliteten på texterna är ojämn och det kapitel som håller högst klass handlar om insekter. Björn Cederberg beskriver där nyckelsubstrat i olika skogstyper samt framhåller några insekter som kan användas som signalarter,

dvs arter som indikerar skyddsvärda miljöer. Exempel på sådana arter är reliktbock *Nothorina punctata*, nordlig plattbagge *Dendrophagus crenatus*, raggbock *Tragosoma depsarium*, ljus vedstrit *Cixidia lapponica*, skrovlig flatbagge *Calitys scabra*, bronshjon *Callidium coreaseum* och mindre barkplattbagge *Pytho abieticola*.

Till insektskapitlet finns många trevliga teckningar, bland annat en detaljbild på de krokborst som skrovlig flatbagge har. Dessa gör att gnagmjöl och svampsporer fastnar och kamouflerar arten.

Rapporten avslutas med en beskrivning av tre områden. Bästa beskrivningen är från ett tallurskogsområde i Särna där cirka 20 rödlistade arter hittills påträffats, bland annat ormhalsländan *Inocellia crassicornis*.

Bengt Oldhammer

Utsökta biotopfaktablad!

Skogsstyrelsen. *Biotopfaktablad*. 1993. Beställes från lokala skogsvårdsstyrelser eller från Skogsstyrelsen, Förlaget, 551 83 Jönköping. Pris ca 20 kr styck.

Åtta, av Martin Holmer, utsökt illustrerade broschyrer som avbildar och berättar om både växter och djur i sin rätta miljö. Fyra av dessa behandlar värdefulla och känsliga miljöer som bergsbranter, bäck-

raviner, skogsbryn och gransumpskog. De resterande har olika trädslag som tema: asp, sälg, gran och tall.

Mina favoriter är nog de två sista. Här kan man se var på träden olika vedinsekter utvecklas och även hur insektssamhällen avlöser varandra allteftersom högstubbar och lågor åldras. Både exklusiva och vanliga men karakteristiska arter finns med.

Lars-Ove Wikars